

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Talmannen meddelade

att *Morgan Johansson* (s) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 22 december, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för *Katja Larsson* (s),

att *Ibrahim Baylan* (s) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 1 januari 2008, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för *Katarina Köhler* (s) samt

att *Maria Wetterstrand* (mp) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 1 januari 2008, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för *Christopher Ödmann* (mp).

2 § Anmälan om kompletteringsval till utbildningsutskottet

Talmannen meddelade att Centerpartiets riksdagsgrupp under *Sofia Larsens* ledighet anmält hennes ersättare *Gunhild Wallin* som suppleant i utbildningsutskottet.

Talmannen förklarade vald *under tiden den 1 januari–7 april 2008* till

suppleant i utbildningsutskottet

Gunhild Wallin (c)

3 § Meddelande om frågestund

Talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 17 januari kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Utbildningsminister *Jan Björklund* (fp), statsrådet *Cristina Husmark Pehrsson* (m), jordbruksminister *Eskil Erlandsson* (c), integrations- och jämställdhetsminister *Nyamko Sabuni* (fp) och kulturminister *Lena Adelsohn Liljeroth* (m).

4 § Särskild debatt om gasledningen i Östersjön

Anf. 1 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c):

Herr talman! Bakgrunden till dagens debatt är vänsteroppositionens hänvisning till att regeringen har övergett Sveriges tidigare linje i gasledningsfrågan. Vilken tidigare linje menas?

Som chef för Miljödepartementet talade Mona Sahlin i EU-nämnden i juni 2005 om det transeuropeiska energinätet där bland annat gasledningen i Östersjön ingår. ”Vi är förstås mycket positiva; det är mycket viktigt att de nya medlemsländerna integreras. – – – Vi tycker därför att vi kan stödja förslaget fullt ut.” Ingen minister i alliansregeringen har uttryckt sig positivt om gasledningen i Östersjön. Det är Mona Sahlin som varierar linje, inte alliansregeringen.

Låt mig klargöra tre saker inför den kommande, mycket noggranna miljöprövningen.

För det första innebär de svenska lagarna dels att en gasledning kräver tillstånd, dels att tillstånd ges eller nekas av regeringen. Prövningen görs då av regeringen, inte som politisk instans utan som tillståndsmyndighet. Regeringen ska följa svenska lagar och internationella konventioner, bland annat havsrättskonventionen.

I riksdagens offentliga utfrågning för ett år sedan informerades om att 11 kap. regeringsformen bland annat säger att riksdagen inte får bestämmande över ärenden som gäller tillämpning av lag. Oppositionsledare Mona Sahlin skrev trots det i Svenska Dagbladet för en månad sedan att frågan om gasledningen är politisk och därmed bör tas till riksdagen för avgörande. Hennes påstående stred alltså mot grundlagen, och hon visste det.

Minister Mona Sahlin menade den 25 maj 2006 att när det gäller en prövning enligt gällande lag är det mycket viktigt att hålla sig till den gällande ordningen. Alliansregeringen har på denna punkt precis samma uppfattning som minister Mona Sahlin hade.

För det andra: Ifall regeringen i förväg uttalar sig politiskt mot ledningen och sedan inte ger tillstånd kan bolaget hävda att regeringen föregripit prövningen och ta till rättsliga åtgärder. Det kan leda till rättsprövning i Regeringsrätten eller till tvistlösningsförfarande i en internationell instans.

Oppositionsledare Mona Sahlin skrev i Svenska Dagbladet för en månad sedan att det är hög tid att regeringen markerar mot den rysk-tyska fossilgasledningen i Östersjön. Det skrev hon trots att minister Mona Sahlin den 26 april 2006 informerade riksdagen om att om ärendet hamnar på regeringens bord ska det hanteras enligt förvaltningsrättsliga principer och under regeringsformens regler om saklighet och opartiskhet.

Mona Sahlin sade då: ”Jag är mycket förvånad över att Carl B Hamilton förespråkar att enskilda ministrar föregriper denna prövning, helt i strid med svensk förvaltningstradition.”

Minister Mona Sahlin hade helt rätt, oppositionsledare Mona Sahlin helt fel.

För det tredje inleds en mycket tuff miljöprövning när ansökan lämnas in. Detta är ett ärende av alldeles ovanlig omfattning, men normalt bedömer Regeringskansliet först om handlingarna uppfyller de krav som ställts för att prövningsprocessen ska kunna påbörjas. I ett andra steg

sänds ansökan ut till berörda myndigheter med flera för synpunkter om kompletteringar. Om det behövs begärs då i ett tredje steg kompletteringar in från företaget, och i ett fjärde steg görs en ny bedömning om ansökan är tillräcklig när komplettering har gjorts.

När underlaget är komplett skickas ansökan i ett femte steg på remiss till statliga myndigheter och andra berörda. I ett sjätte steg ges bolaget tillfälle att lämna synpunkter på remissyttrandena. Det är alltså en mycket omfattande process med flera steg, mycket stor öppenhet och många inblandade deltagare. Slutligen fattar regeringen beslut om tillstånd kan ges eller inte.

Sammanfattningsvis är miljöprövningen alltså Sveriges starkaste verktyg för att hävda miljökraven i Östersjön. Detta verktyg skulle vi förlora om regeringen agerade som Socialdemokraterna numera vill.

Anders Ygeman, jag vänder mig direkt till dig eftersom det är du som företräder ditt parti i denna debatt. Förklara nu ditt partis och din partiledares ståndpunkter! Regeringen ska ta ställning före miljöprövningen, säger ni. Det är inte bara olämpligt utan också omöjligt, sade Mona Sahlin så länge hon var minister. Hur förklarar du förändringen, Anders Ygeman?

Socialdemokraterna vill att riksdagen ska agera i strid med grundlagen. Hur förklarar du det?

Till sist: Hur förklarar du att regeringen ska agera så att vi riskerar att frågan om gasledningens tillstånd inte längre kan avgöras av regeringen eller ens i Sverige?

(Applåder)

Anf. 2 ANDERS YGEMAN (s):

Herr talman! Det rysk-tyska konsortiet vill bygga en 120 mil lång gasledning på Östersjöns botten. Den passerar genom svensk ekonomisk zon och kommer, om den färdigställs, att bli en av världens längsta bottenliggande gasledningar. Projektet möjliggör också en framtida svensk grenledning och därmed en storskalig utbyggnad av svensk fossilgas. Östersjöns havsmiljö är synnerligen känslig. FN:s havsorgan har klassat Östersjön som ett särskilt känsligt innanhav. Ny forskning pekar på ökade risker för fosforurlakning vid större projekt på havets botten. Med urlakningen följer algblooming och havsdöd. Dessutom finns det dumpade minor från andra världskriget och kemiska stridsmedel som ytterligare hotar att rubba balansen. Risken är stor att Östersjöns känsliga ekosystem byter jämviktsläge. Ett tidigare näringsfattigt hav riskerar att fastna i ett övergött tillstånd.

Herr talman! Andreas Carlgren ställde några frågor till mig. Jag kan förstå att Carlgren efter sin euforiska resa till Bali har svårt att hålla mer än en tanke i huvudet samtidigt, men jag ska försöka hjälpa honom. Det råder ingen oenighet om vikten av en korrekt miljöprövning av ärendet, men projektet rymmer betydligt fler aspekter än bara miljöprövningen. Den tidigare socialdemokratiska regeringen lät en arbetsgrupp bestående av sex departement, ledda av sex statssekreterare, formulera Sveriges hållning i en policypromemoria. Den inleds med följande sammanfattning: "Projektet ligger inte i Sveriges intresse. Sverige har ingen fördel av det men många nackdelar och flera av dessa innebär en betydande negativ påverkan för Sveriges del. Risken för Östersjöns miljö, försvars-

och säkerhetskäl, påverkan på fisket och förlust av handlingsfrihet i den ekonomiska zonen är de främsta skälen mot projektet. Det finns troligen alternativ till projektet som är miljömässigt, ekonomiskt och tekniskt bättre.”

Samma slutsats drog Göran Persson i ett tal på Gotland sommaren före valet. Det var nästan samtidigt som Sveriges blivande statsminister Fredrik Reinfeldt på samma ö samma sommar konstaterade att miljön inte är en prioriterad fråga för Moderaterna. Kanske är det anledningen till att Sverige, sedan vi fick en borgerlig regering, har valt att byta fot i gasledningsfrågan. För inte kan det väl vara så att regeringen helt enkelt inte vågar stå upp för svenska intressen när de ifrågasätts av mäktiga stater och mäktiga intressen?

Herr talman! Regeringen har övergett Sveriges tidigare linje i gasledningsfrågan utan att söka parlamentariskt stöd för det. Med anledning av detta sökte oppositionen med stöd av 3 kap. 7 § riksdagsordningen begära att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en redogörelse. Denna tämligen modesta begäran avslogs av majoriteten utan debatt. Det är svårt att dra någon annan slutsats av detta än att regeringens parlamentariska underlag är bräckligt. Regeringen saknar helt enkelt stöd i riksdagen för den politik som den bedriver. Det blir tydligt för den som läser de borgerliga motionerna i ämnet och hör de borgerliga ledamöternas uttalanden. Denna uppfattning stärks också av de enkäter som publicerats och som visar på en stor borgerlig uppslutning kring den tidigare regeringens linje, att en gasledning inte ligger i svenskt intresse.

Herr talman! Det är inte ofta jag citerar Svenska Dagbladets ledarsida men efter att ha hört miljöministerns formalistiska piruetter här i kammaren kanske det är på sin plats. Ledarsidan kan knappast påstås hysa några varmare känslor för oppositionen, men den skriver apropå den linje som regeringen har drivit och som Carlgren här i kammaren gett uttryck åt: ”Formalismen är den fege politikerns skalkeskjul.” Den fege politikerns skalkeskjul – det är träffande. För det finns inga formella argument för att inte uttala Sveriges position. Det finns ännu inget förvaltningsärende, och ett eventuellt kommande förvaltningsärende har ju inte hindrat miljöministern från att inta ett antal olika ståndpunkter om gasledningen och dess dragning. Sanningen är att det står regeringen och riksdagen fritt att bedöma om en av världens största gasledningar rakt igenom Östersjön, rakt genom Sveriges ekonomiska zon, ligger i Sveriges intresse eller inte.

Herr talman! Detta bör regeringen här och nu uttala: En gasledning ligger inte i Sveriges intresse. Därefter bör regeringen skyndsamt ta kontakt med våra grannstater i Östersjön och gemensamt med dem verka för att även ett landbaserat alternativ redovisas av konsortiet. Därutöver bör regeringen fullfölja utarbetandet av en plan för våra intressen i den svenska ekonomiska zonen. Denna plans färdigställande utgör en grundförutsättning för regeringens behandling av en eventuell ansökan från det rysk-tyska konsortiet.

Vi riktar alltså här i dag tre krav till regeringen: Begär en utredning av ett landbaserat alternativ i samarbete med våra grannländer kring Östersjön. Gör en plan för att tillvarata Sveriges intressen i den ekonomiska zonen, som den tidigare regeringen aviserade i havsmiljöskrivelsen och som ni senare har gett Havsmiljöutredningen tilläggsdirektiv om. Uttala

Anf. 3 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! Oppositionspartierna har som sagt begärt en särskild debatt angående projektet Nord Stream, populärt också kallat gasledningen i Östersjön. När man läser deras motiv till den här särskilda debatten är det fullkomligt obegripligt varför man anordnar denna debatt. Vänstern, Miljöpartiet och Socialdemokraterna anser att alliansregeringen driver en annan linje än den tidigare regeringen.

För det första är vårt förhållningssätt följande: Miljön i våra hav står inför stora utmaningar. Läckage av näringsämnen, minskade fiskbestånd och olika miljögifter gör att det krävs att vi vänder utvecklingen. Havsmiljön är en prioriterad fråga. Det är en prioriterad fråga för Moderaterna, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet. Jag hoppas att det även är en prioriterad fråga för oppositionen.

Arbetet med havsmiljöfrågorna utgår från miljö kvalitetsmålen: Giftfri miljö, Hav i balans, Ett rikt växt- och djurliv, Ingen övergödning. Vi behöver verkställa åtgärder redan nu för att återupprätta Östersjön och Västerhavet som ekosystem i balans. Därför kommer en proposition att läggas på riksdagens bord efter det att Havsmiljöutredningen har kommit med sitt betänkande. Utöver detta satsar regeringen under de här åren ½ miljard kronor på havsmiljön. Den satsar 100 miljoner 2008, 150 miljoner 2009 och 200 miljoner 2010. Mot bakgrund av den begärda debatten måste jag ju fråga Vänsterpartiet och Miljöpartiet: Är ni emot dessa ansträngningar? Och, Anders Ygeman, berätta för svenska folket: Är ni mot eller är ni med i dessa ansträngningar för att åstadkomma en bättre havsmiljö?

För det andra måste det i det här fallet också klarläggas på vilket sätt ärendet ska hanteras när en ansökan så småningom kommer på regeringens bord. Någon ansökan har som bekant inte kommit in, men Nord Stream behöver ett tillstånd för att få utföra sitt projekt. Det är regeringen som är tillståndsmyndighet och har att genomföra prövningen. Lagen om kontinentalsockeln gäller för rörledningen och lag om Sveriges ekonomiska zon samt miljöbalken gäller för underhållsplattformen. I ansökan ska också en miljökonsekvensberedning ingå. Regeringen är i detta fall utpekad som vilken tillståndsmyndighet som helst som har att pröva en ansökan när den kommer in. Det är alltså svensk lag och gällande havsrättskonventioner som gäller. Det är inget påbud från högre makter utan det är Sveriges riksdag som på ett vist sätt har inrättat denna instansordning. För egen del ser jag ingen anledning att göra någon förändring i denna instansordning. Därför måste jag fråga oppositionspartierna: Är ni emot regeringens roll i instansordningen i detta fall?

Till sist, herr talman: Är frågan om en gasledning ny eller har den behandlats av den förra regeringen? Svaret är att gasledningen i Östersjön hanterades också av den förra regeringen. Det uttalande som gjordes då av ansvariga ministrar skiljer sig inte nämnvärt från den nuvarande regeringens. Det är självklart med tanke på att svensk lag även gäller socialdemokratiska regeringar och att ingångna avtal på internationell basis måste hanteras med respekt för gällande rätt.

*Särskild debatt
om gasledningen
i Östersjön*

Låt mig ta ett exempel. Det gäller en skriftlig fråga från Per Bill till Mona Sahlin. Jag ska nu citera ordagrant vad Mona Sahlin skrev i det svaret:

”Om ledningen skulle dras genom svenskt territorium krävs tillstånd enligt naturgaslagen. Ett sådant tillstånd prövas av den svenska regeringen efter det att frågan beretts av Statens energimyndighet. En omfattande samhällelig bedömning, inklusive relevanta miljöhänsyn, görs av ett sådant naturgasprojekt om och när en sådan ansökan hamnar på regeringens bord. En tillståndsprövning sker även från regeringens sida ifall en sådan eventuell ledning skulle byggas utanför svenskt territorium på den svenska delen av kontinentalsockeln. Den prövningen styrs av havsrättskonventionen och en eventuell ansökan bereds av Sveriges geologiska undersökning (SGU).”

Så min sista fråga blir inte en fråga, utan det är en slutsats. Är det någon som har bytt fot i detta ärende så är det Socialdemokraterna. Det som gällde i regeringsställning gäller inte i opposition, utan här är det kortsiktiga politiska vinster som man vill uppnå. Därför skulle jag vilja påstå att oppositionen, just i det här fallet, gemensamt talar med kluven tunga. (Applåder)

I detta anförande instämde Walburga Habsburg Douglas, Isabella Jernbeck och Eliza Roszkowska Öberg (alla m).

Anf. 4 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Den planerade gasledningen medför två nackdelar för Sverige och ingen fördel. Därför är ledningen oönskad. För Sverige vore det bäst om den inte kom på plats.

I den negativa vågskålen ligger dels miljöproblem, dels potentiella utrikes- och säkerhetspolitiska problem. Den positiva vågskålen är däremot tom. I Sverige har vi inte, såvitt jag vet, några planer på att storskaligt introducera fossilgas.

Det är två nackdelar och ingen fördel. Kalkylen förefaller enkel och klar. Men sedan börjar komplikationerna. Problemen är faktiskt större än vad som är allmänt bekant. Låt mig sätta in gasledningen i sitt större sammanhang.

Ryssland har stora energitillgångar. Det är främst olja och gas. Ryssland vill exportera de här till Kontinentaleuropa.

Tittar man på kartan kan man konstatera att den närmaste vägen för rörledningar för rysk olje- och gasexport går genom transitländer som Vitryssland och Polen till Tyskland och andra köparländer.

Att bygga den här gasledningen under vatten i Östersjön kostar ungefär 2 ½ gånger mer än att bygga den och dra den över land, enligt en brittisk energiforskare i Oxford, Jonathan Stern. Underhåll under driftfasen, det vill säga 40–50 år, är också billigare om ledningen går på land.

Varför dras då ledningen inte över land?

Det finns två skäl – det kanske finns flera.

Ryssland har usla utrikesrelationer med sina grannar och före detta ockuperade stater, de baltiska staterna men främst Polen, det vill säga länder genom vilka en landbaserad ledning skulle gå.

Bland annat fruktar ryssarna att Polen, när väl ledningen är byggd, kommer att höja avgiften för att transportera gasen över polskt territorium – transitavgiften – så mycket att en stor del av vinsten, lönsamheten, med gasexporten går ned i polska fickor.

Ett annat motiv för att undvika transitländerna kan vara att Ryssland vill kunna trakassera dem med störningar i energitillförseln utan att detta ska behöva påverka den ryska gasexporten till Tyskland. Det möjliggörs med en ledning för direktexport till Tyskland.

Det finns alltså – det är grundläggande här – en misstro mellan å ena sidan Polen och ett antal andra länder och å andra sidan Ryssland, som gör att Ryssland vill undvika bland annat Polen.

Östersjön och Sverige får alltså plikta för att minst två andra länder inte kan komma överens, inte kan samarbeta på kommersiella villkor och så till den milda grad saknar en förtroendefull relation att de inte kan ingå avtal för tiotals år framåt, trots att det rent ekonomiskt vore fördelaktigt för båda parter.

Vad som är värre är att denna misstro nu medför ett nytt och betydligt större miljöhot mot Östersjön än gasledningen. Den ryska regeringen fattade den 21 maj i år ett beslut som får långtgående konsekvenser för oss.

I stället för att kraftigt öka sin export av olja till Västeuropa genom rörledning beslöt man att exportera oljan på tankfartyg som ska gå genom Östersjön, från det inre av Finska viken ut genom danska Stora Bält.

Det ska bli en ökning av oljetrafiken från 1 ½ till 2 ½ miljon fat per dag, det vill säga en ökning med 66 procent. Varje dag ska ungefär sex gånger Sveriges dagliga förbrukning av olja transporteras genom Östersjön. Så småningom kan ökningen bli ända upp till 170 procent, det vill säga 120 miljoner ton olja per år. Detta är faktiskt ett större hot mot Östersjön än gasledningen.

Folkpartiets företrädare i miljöutskottet, trafikutskottet och utrikesutskottet kommer därför att efter juledigheten ta initiativ till en stor offentlig utfrågning i riksdagen om de här planerna och konsekvenserna av den kraftigt ökade oljetrafiken genom Östersjön.

I båda fallen, med olja och gas, får Östersjön och Sverige alltså plikta för att våra grannar inte kan komma överens om den bättre och billigare lösningen att transportera energin – både olja och gas – genom pipeliner över land.

Vi måste alltså se rysk energiexport till köpstarka marknader i ett större perspektiv för att kunna hantera problemet med gasledning och fler oljetankrar i Östersjön.

Sverige och vår utrikesminister bör, dels för att skydda Östersjön, dels för att undvika att underblåsa den ryska björnens nationalistiska tendenser, sätta till alla klutar diplomatiskt för att medverka till att Ryssland och Polen kan nå en normal nivå av förtroende i sin mellanstatliga relation.

Till vårt stöd finns bland annat våra kamrater i Europeiska unionen och EU:s nya Östersjöstrategi, som Fredrik Reinfeldt presenterade här häromdagen.

En normalisering skulle gynna oss och Östersjön. Vi skulle slippa både gasledning och växande tankertrafik.

Vi får alltså inte bara gå vilse i internationell havsrätt och glömma bort att fokusera på det grundläggande problemet. Vi bör avdela en större del än hittills av vår utrikespolitiska kraft på detta problem, för Östersjön och för vårt närområde.

Jag ska i nästa inlägg återkomma till Socialdemokraternas parlamentariska reflexioner över den här situationen.

I detta anförande instämde Tobias Krantz (fp).

Anf. 5 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Östersjön är ett mycket känsligt innanhav med bräckt vatten. Miljösituationen där är mycket allvarlig. Det har vi hört och sett under årens lopp med många larmrapporter om övergödning, om kemikalier, om miljögifter, om ekosystem som är väldigt hårt ansträngda. Till det kommer de alarmerande ökningarna av oljetransporter som utgör ett väldigt stort hot mot Östersjöns miljö, i det fall en olycka skulle ske. Många talar om att det inte handlar om *ifall* en sådan olycka kommer att ske utan *att* en sådan olycka kommer att ske. Det är bara frågan om när.

Allianspartierna drev redan i opposition den dåvarande regeringen framför sig när det gällde att få ett erkännande av Östersjön som ett särskilt känsligt havsområde, som ju sedan blev fallet. Där har vi också, av den dåvarande regeringen, krävt skärpta kriterier för vad som ska gälla.

I regeringsställning fortsätter allianspartierna med en offensiv politik vad gäller Östersjön. Det är unikt omfattande satsningar i budgetpropositionen. Det är ett starkt inflytande och en påverkan och ett engagemang när det gäller utformandet av Baltic Sea Action Plan och EU:s havsmiljödirektiv och inför den Östersjöstrategi som kommer att tas fram inför Sveriges ordförandeskap 2009.

Regeringen har varit starkt pådrivande i arbetet för att värna miljön i Östersjön. Det är absurt att ens antyda att alliansregeringen skulle tveka i försvaret av Östersjöns miljö.

När ansökan från bolaget kommer om att lägga en gasledning under Östersjön kommer en omfattande miljöprövning att ske, precis som redan har nämnts. Inom ramen för internationella konventioner och den svenska lagstiftningen kommer utgångspunkten att vara att skydda och bevara den marina miljön. Miljökonsekvensbeskrivningar med samlad bedömning av effekterna på miljön kommer att göras, där också frågor om yrkesfiske, djurliv, saltvattenbalans, risken för kollisioner, hänsynen till Natura 2000-områden och så vidare kommer att tas med.

Där kommer också art- och habitatdirektiven och Helsingforskommissionens tal om att förhindra och eliminera föroreningar att vara vägledande.

Frågan om alternativ dragning har tagits upp. Flera Östersjöländer vill ha en dragning över land och kommer säkert att kräva, om de inte redan har gjort det, att bolaget redovisar ett sådant alternativ. Näringsministern har också i svar på skriftliga frågor sagt att sådana samtal förs inom ramen för Östersjösamarbetet. Jag förutsätter att miljöministern för liknande samtal med sina kolleger.

Har då den nuvarande regeringen övergett en tidigare svensk linje? Miljöministern har i sitt anförande med all önskvärd tydlighet visat att så inte är fallet. Det går att följa exakt vad dåvarande miljöministrar och

samhällsbyggnadsministrar Sommestad och Sahlin har sagt i riksdagen. Det är inte några interna tjänstemannapromemorior. Inte minst har dåvarande statsminister Göran Persson inför EU-nämnden många gånger understrukit vid en särskild diskussion om detta, minst tre gånger, att de regelverk som finns ska följas. Det är ett befängt påstående som görs i den skriftliga begäran om den här debatten att nuvarande regering har bytt Sveriges inriktning i frågan. Det måste vara ministrarnas uttalanden inför riksdagen som får vara vägledande.

Kristdemokraterna står bakom miljöministerns och regeringens agerande. Låt oss nu, i stället för att göra inrikespolitiska abrovinklar av detta och försöka samla några slags poäng, gemensamt se till att den miljöprövning som ska göras när ansökan väl kommer in blir så skarp som möjligt till skydd för vårt kära innanhav Östersjön.
(Applåder)

Anf. 6 LARS OHLY (v):

Herr talman! Det finns något djupt sympatiskt i det som Sven Gunnar Persson säger: Låt oss tillsammans värna miljön, låt oss tillsammans göra allt för att livrädda Östersjön, för vi är överens om att det behövs.

Miljöfrågorna skulle kunna vara ett område där man skulle kunna söka enighet över blockgränser och över partipolitiska gränser. Men ibland krockar intressen, och då blir det plötsligt tydligt att det är lätt att prata om miljön, men det är inte alltid lätt att göra något för miljön. Att prata är enkelt, att handla är svårt.

Vi är helt överens om att läget är allvarligt för Östersjön. Vi är helt överens om att Östersjön är ett innanhav som, om ingenting görs, kommer att fortsätta i en utveckling som leder till att fiskebeståndet fortsätter att minska och att övergödningen ökar. Vi måste med en mängd åtgärder möta de problem som Östersjön står inför.

Förutom att minska utsläppen, framför allt av kväve, att få bättre avloppsrening och införa förbud mot fosfater i tvätt- och diskmedel måste vi visa en oerhört stor försiktighet vid anläggningsarbeten och byggen på och kring Östersjön och framför allt på dess botten.

Vi riskerar att rubba hela den biologiska balansen. Därför är mitt svar till Ola Sundell att det behöver göras mer. Självklart är vi överens om att det behövs pengar, starka insatser och lagstiftning. Men mer behöver göras och snabbare för att Östersjön ska kunna räddas.

Carl B Hamilton argumenterar mycket väl, tycker jag, i sak för en hederfull ståndpunkt. Däremot är jag besviken på Andreas Carlgren. Det var inte en minister som stod i talarstolen. Det var en oppositionspolitiker. Så är det ofta med en del ministrar i den nuvarande regeringen. De går tillbaka – kanske beror det på opinionssiffrorna i dagsläget – och drömmer sig tillbaka till tiden i opposition då opinionssiffrorna var mycket bättre och livet var mycket enklare. Då kan man ställa andra regeringar och andra ministrar till svars för sina egna tillkortakommanden. Det håller inte, Andreas Carlgen. Det är du som är miljöminister. Det är du som är ansvarig, det är du som här representerar Sverige.

Därför är frågan om gasledningen inte i huvudsak en juridisk fråga. Det är en politisk fråga. Det erkännandet vill jag att du å regeringens vägnar ska ge här i dag. Det handlar om politik. Det handlar om en av de viktigaste miljöfrågorna i vår närhet. Det handlar om att våga utmana

starka ekonomiska intressen för att värna den miljön. Då är den starka attacken på tidigare regeringars ställningstaganden inte det mest offensiva ställningstagandet om man menar allvar med att Östersjön måste livräddas.

Det schweiziska bolaget Nord Stream är väldigt nöjda med regeringens nuvarande hållning. Det borde mana till lite eftertanke. När regeringen går ut och säger: Vi kräver att man utreder ett annat havsalternativ, lite mer österut, lite närmare de baltiska stater som är oerhört kritiska till gasledningen över huvud taget. Då säger Nord Stream: Ja, det tycker vi man kan diskutera. Varför gör de det, Andreas Carlgren? Jo, därför att det är precis den diskussionen de vill ha. Olika havsbaserade alternativ är det som ska diskuteras. De är säkert mycket välvilligt inställda till en diskussion om vilket alternativ som är det bästa för miljön, för att fred och säkerhet ska råda kring Östersjön.

Men det alternativ som rimligtvis innebär minst miljöpåverkan på Östersjön är ett landbaserat alternativ. Det vet Andreas Carlgren. Det förstår de flesta. Om vi inte lägger en gasledning på Östersjöns botten utan i stället har en gasledning på land kommer inte heller Östersjöns bottenlam att påverkas, och den biologiska balansen riskerar inte att rubbas på samma sätt som om man lägger gasledningen där. Men det vill ni inte ställa krav på. Att man ska utreda ett landbaserat alternativ, liksom de baltiska staterna och Polen har krävt, vågar ni inte ens kräva.

Vad är det för offensiv miljöpolitik? Vad är det för strategi för att livrädda Östersjön? Vad är det för miljöminister som inte ens vågar ställa det kravet?

Utred landalternativet, se till att Sverige mycket tydligt och starkt tar ställning för miljön och det minst miljöpåverkande alternativet. Visa att Sverige agerar och inte bara pratar miljö.

Dessutom är det viktigt att lyfta fram energipolitiken i sin helhet i den här debatten. Fossilgasen är ingen framtida energikälla. Vi har varit och är förhoppningsvis överens om att Sverige definitivt inte ska öka sitt fossilgasberoende, att vi inte ska ha någon grenledning från den här gasledningen till Sverige, att vi inte ser det som ett alternativ till kol, olja och kärnkraft utan att vi ser de alternativa nya energikällorna som de som ska utvecklas.

Låt oss då också sätta in fossilgasledningen i ett europeiskt perspektiv. Här kommer vi att få en fossil energikälla som ökar mycket markant och som försvårar kampen mot klimatproblemen och den globala uppvärmningen, som vi alla säger oss vara så oerhört angelägna om att bekämpa. Därför menar jag: Erkänn att det är en politisk fråga. Ta kraft ur den opinion som finns i den svenska riksdagen för att driva Sveriges krav mycket hårdare och se inte bakåt och låtsas vara i opposition!

(Applåder)

Anf. 7 PER BOLUND (mp):

Herr talman! Frågan om naturgasledningen är inte ny. Den har varit på tapeten under lång tid. På 90-talet diskuterades till exempel på Nordiska rådet en gasledning som skulle dras genom Finland, över till norra Sverige och ned genom Mellansverige till västkusten. Den bärande idén med den gasledningen har hela tiden varit att Sverige och Finland skulle använda sig av rysk naturgas för sin energiförsörjning.

På senare år har Finland klargjort att man inte är intresserad av att öka naturgasanvändningen. Gasledningen har bland annat därför flyttats ut i Finska viken förbi Finland. Gasledningen är däremot fortfarande planerad att gå mycket nära den svenska kusten.

En bidragande orsak, vill jag hävda, till den planeringen är att den svenska regeringen inte har klarat av att ge ett tydligt besked om naturgasen. De ansvariga myndigheterna, Naturvårdsverket och Energimyndigheten, räknar med att användningen av naturgas kommer att öka i Sverige de närmaste tio åren. Det är också skälet till att de svenska utsläppen av koldioxid beräknas att öka de närmaste åren.

Regeringen har under den här tiden varit mycket otydlig när det gäller naturgasen. Man pratar i sina tal om att gasen ska vara en övergångslösning.

Det är dags nu att ge ett tydligt besked i den här debatten, Andreas Carlgren. Tycker regeringen att vi ska använda rysk naturgas i Sverige och att en grenledning ska dras från den rysk-tyska ledningen över till Sverige? En sådan grenledning finns med på många av de kartor som finns över projektet. Så länge som den svenska regeringen inte mycket tydligt slår igen dörren för rysk naturgas i Sverige håller de den dörren öppen. Det är dags att slå igen den dörren med kraft nu.

Men gasledningen har mer än bara energipolitiska konsekvenser för Sverige och Östersjöregionen. Som vi såg både i gårdagens och i dagens Svenska Dagbladet kan gasledningen få mycket långtgående säkerhetspolitiska effekter för Sverige och Östersjöregionen.

Den ryska ledningen har vid ett flertal tillfällen sagt att man kommer att låta krigsmakten övervaka gasledningen när den är byggd. Det kommer självklart att påverka den militärstrategiska jämvikten i området och öka Rysslands militära närvaro i Sveriges omedelbara närhet.

Om gasledningen byggs befarar vi att det bara kommer att vara en tidsfråga innan den ökade spänningen i området gör att krav kommer att börja ställas på svensk militär upprustning för att öka den svenska närvaron i Östersjön. Det är något som vi med kraft vänder oss emot.

Den självklara slutsatsen måste vara att det är oerhört mycket värt för Sverige och också för Östersjöregionens säkerhet om vi kan undvika en gasledning på Östersjöns botten. Ändå vägrar den svenska regeringen, som vi har hört, att ta ställning till gasledningen. Man vägrar att sätta Sveriges säkerhet före Rysslands maktpolitiska intressen. Nu när svenska regeringsrepresentanter inte längre har ekonomiska intressen i den ryska gasindustrin, borde det faktiskt inte finnas några hinder för regeringen att agera i frågan.

Herr talman! Det är över huvud taget mycket tråkigt att den svenska regeringen har intagit en så avvaktande hållning till gasledningen. I stället för att stå upp för Sveriges, Polens och de baltiska staternas intressen väljer regeringen att hålla en extremt låg profil. Därmed lierar man sig faktiskt med gasintressen, framför allt i Tyskland och Ryssland.

En mycket modigare hantering av gasledningen hade varit att från början klart och tydligt deklarerat att Sverige inte har några intressen av gasen och att vi kräver en dragning på land som ett alternativ till planerna på en dragning rakt igenom Östersjön. En dragning på land har mycket tidigt i processen avfärdats av gaskonsortiet på oklara grunder och utan

en grundläggande utredning. Bland annat hänvisar man till att det skulle vara dyrare ur ett livscykelperspektiv.

Nu har det kommit nyheter om att gasledningen har fördyrats kraftigt och gått upp från 5 miljarder euro till 8 miljarder euro i kostnad. Därmed faller den anledning som har angivits. Det finns naturliga skäl att kräva att man faktiskt redovisar kostnaderna för en dragning på land i stället.

Den naturliga slutsatsen av varför man nu väljer att lägga den här ledningen i Östersjön är den som också Carl B Hamilton har gett uttryck för här, nämligen att man från rysk sida vill göra sig fri från det baltiska och det polska inflytandet över gasexporten till Europa. Genom att ha en alternativ transportväg genom Östersjön kan Ryssland även i fortsättningen använda sin energiexport som ett politiskt vapen gentemot sina grannar. Och frågan är varför den svenska regeringen spelar med i det fula spelet. Nu krävs det lite politiskt mod, Andreas Carlgren.

Polen har vågat kräva en dragning på land, Estland har vågat, Litauen har vågat, Lettland har vågat. När ska den svenska regeringen våga? När kommer ni att ställa krav på Ryssland och Tyskland att ta fram ett land-baserat jämförelsealternativ?

Det är också så att gasledningen ger väldigt stora miljöeffekter på Östersjön. Vi vet att Östersjön är ett känsligt hav, ett innanhav med lågt vattenutbyte. Vi vet att ledningen kommer att dras genom giftiga botten-sediment. Vi vet att det finns dumpade kemikalier och kemiska stridsmedel som ligger begravda. När ledningen byggs finns det risk för att de här ämnena kommer ut i vattnet.

Samtidigt som Sverige och andra länder satsar miljardbelopp på att försöka rädda Östersjömiljön, bidrar man genom sin passivitet i frågan om gasledningen till att man hotar just de värden som man gör stora satsningar på att skydda. Den här politiken går inte ihop. Vill man rädda Östersjön måste man agera på rätt sätt vid båda tillfällena.

Det är en enkel slutledning att det behövs en bättre statsledning för att stoppa en dålig gasledning.

(Applåder)

I detta anförande instämde Tina Ehn och Jan Lindholm (båda mp).

Anf. 8 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c):

Herr talman! Låt mig först bara klarlägga två saker.

När det för det första gäller en planering av den ekonomiska zonen är det alliansregeringen som har gett tilläggsdirektivet till Havsutredningen, och vi kommer att lägga ett sådant förslag i den havspolitiska proposition som för första gången kommer att läggas fram för en svensk riksdag av en svensk regering om något år.

För det andra nämnde Anders Ygeman ett pm. Jag har det pm:et här. Det är fullständigt missvisande att ge intryck av att det formellt har föredragits för en minister. Det har inte skett, än mindre har det varit föremål för regeringssammanträde, så lämna det spåret.

Det upprepas gång på gång: Men visa nu modet, då! Ta ställning! Min invändning framgick redan av anförandet som jag inledde med, att det skulle innebära att Sverige frånhänder sig det verktyg vi har att skydda Östersjöns miljö, nämligen miljöprövningen. Om regeringen politiskt skulle uttala sig i förväg skulle det bli en utomordentlig grund

för att överklaga regeringens hantering av ärendet, möjligen till Regeringsrätten, troligare till internationell instans. Då skulle frågan utan vidare kunna hamna antingen hos Internationella havsrättstribunalen i Hamburg eller hos Internationella domstolen i Haag. EU-kommissionen kan komma att ta upp frågan. EG-domstolen har fällt domar som kan påverka behandlingen.

Detta är helt enkelt en renodlad opportunistik. Jag kan möjligen förstå att Lars Ohly gör sig till företrädare för den och möjligen Per Bolund. Ni har aldrig suttit i en regering och riskerar kanske aldrig att göra det. Men Anders Ygeman företräder ett parti med förmåga och tradition att regera, och ni vet vad som gäller med de förvaltningspolitiska principerna.

Anders Ygeman frågade mig: Men varför uppträder du inte här nu och säger det innan ansökan har kommit in? Jag ska svara med ett uttalande av Mona Sahlin, som vi också har här i kammaren: Innan det finns några ansökningar om att dra fram ledningen i svenskt vatten eller över svensk kontinentalsockel är det – och lyssna nu – både olämpligt och omöjligt att uttala sig om eventuella aspekter om hur prövningen kan komma att bli. Det var svaret.

Göran Persson klargjorde också mycket tydligt i EU-nämnden: Vi har ett regelverk för hur detta prövas. Det regelverket ska följas. Vi har ansvariga svenska myndigheter som gör det. Ledningen och dess sträckning ska hanteras enligt gällande regelverk.

Sluta sprida myten att den svenska regeringen nu har ett annat förhållningssätt än den tidigare!

Jag måste säga att när jag lyssnar tycker jag att det blir oerhört lättviktigt. Anders Ygeman citerade ur Svenska Dagbladet. Låt mig citera vad UD:s tidigare chef, rättschef och FN:s rättschef under tio år skrev i Svenska Dagbladet. Det behöver knappast påpekas, sade han, att den respekt för gällande regler som Sverige visar och det allvar och den noggrannhet med vilket detta ärende behandlas på svensk sida är av avgörande betydelse för vår trovärdighet om det vid en slutlig prövning visar sig att projektet inte kan genomföras av hänsyn till miljön.

Överväg de orden noga inför nästa inlägg, Anders Ygeman! Och försök nu åtminstone att besvara de frågor jag ställde.

Om vi skulle agera som du förespråkar här, skulle vi förlora möjligheten att avgöra frågan i regeringen i värsta fall, i ännu värre fall att avgöra frågan i Sverige. Hur förklarar du det? Det var ju inte så att det ni krävde i artikeln i Svenska Dagbladet var bara något slags redovisning, utan ni ville att riksdagen skulle ta ställning. Det vore i strid mot grundlagen. Hur förklarar du det?

(Applåder)

Anf. 9 ANDERS YGEMAN (s):

Herr talman! Det är inte utan viss glädje som jag hör Andreas Carlgren citera Göran Persson här i kammaren. Men jag måste fråga dig Andreas Carlgren, eftersom jag har läst EU-nämndens protokoll, varför du bara citerar halva meningarna. Varför läser du inte upp när Göran Persson fortsätter och säger att en gasledning med en grenledning till Sverige inte ligger i Sveriges intresse. Det sade Göran Persson vid samtliga tre tillfällen som han framträdde i EU-nämnden som svar på frågor av Carl B Hamilton, som sitter bredvid dig. Den förra regeringen klarade att ha

två tankar i huvudet samtidigt, och det sade jag i mitt anförande, att en prövning naturligtvis ska ske efter alla konstens regler, men också att en gasledning rymmer flera aspekter. Det är det som Jerdenius pm, som du viftade med i kammaren, ger uttryck för.

Projektet ligger inte i Sveriges intresse. Sverige har ingen fördel av det men många nackdelar. Flera av dessa innebär en betydande negativ påverkan för Sveriges del. Det handlar om andra aspekter än dem som en miljöprövning tar upp.

Du säger att våra krav skulle strida mot grundlagen därför att vi kräver att ett landbaserat alternativ ska utredas. Då måste jag fråga: Hur ställer du dig då till dina egna krav för en och en halv månad sedan på att andra havsbaserade alternativ ska utredas? Strider det också mot grundlagen? Ska vi gå till KU och utreda den här frågan?

Sveriges folk väljer riksdag och regering. Sveriges folk har rätt att utkräva ansvar av riksdag och regering för hur man tillvaratar Sveriges intressen. Den socialdemokratiska regeringens linje var, som den uttrycktes vid många olika tillfällen och på många olika platser, att gasledningen ska prövas på sina meriter men att den ur ett antal olika aspekter inte låg i Sveriges intresse. Därför ställde jag tre krav på regeringen. Om det är så som Carlgren och Sven Gunnar Persson säger, att ni inte har ändrat den svenska hållningen, borde det vara tämligen enkelt för Carlgren att ställa upp på de tre punkterna här i kammaren.

Begär av konsortiet att man utreder ett landbaserat alternativ i samarbete med våra grannländer runt Östersjön. Gör en plan för att tillvarata Sveriges intressen i den ekonomiska zonen. Där förstod jag ändå att Andreas Carlgren var beredd att fullfölja den linje som den tidigare svenska regeringen gav uttryck för när vi aviserade detta i havsmiljöskrivelsen till regeringen. Den tredje punkten som uttalades i Jerdenius pm uttalar klart och tydligt att en fossilgasledning inte ligger i Sveriges intresse. Det har också varit den linje som svenska tjänstemän har fört fram i olika konventionssammanhang.

Om du inte ställer upp på detta betyder det att du vid något tillfälle har ändrat den svenska ståndpunkten och gett nya direktiv till tjänstemännen. Om det inte är så är det väl passande att här i dag i kammaren, inför Sveriges riksdag, ställa upp på den tidigare regeringens linje och begära av konsortiet att de gör en landsbaserad dragning och uttala att en fossilgasledning inte ligger i Sveriges intresse.

(Applåder)

Anf. 10 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! Inga farhågor kan viftas bort när det gäller engagemanget för Östersjön och dess miljö. Det är ingen tvekan om det. Men vi står här mot bakgrund av en skrivelse från oppositionspartierna där de undrar om det är så att den nuvarande alliansregeringen har ett annat förhållningssätt till gasledningen än den tidigare regeringen. I inlägg efter inlägg från oppositionen händer ingenting som motsäger det vi säger, nämligen att ingenting har ändrats i sak.

Vi citerar Sahlin, Persson, Messing och Somme stad, och de har exakt samma förhållningssätt som den nuvarande regeringen. Svensk lag gäller. Havsrättskonventionen gäller. Det är inget som har ändrats därvidlag, och det är bra. Det kan inte vara så att man politiserar den svenska lag-

stiftningen på olika sätt. Svensk lag måste gälla, och det måste man förhålla sig till.

Visst kan man göra reflexioner om naturgasen, om säkerhetspolitiska aspekter med mera. Jag kan hålla med om, och det tror jag att alla i den här salen kan hålla med om, att visst är naturgas bättre än brunkol och visst är vattenkraft och vindkraft bättre än naturgas. Men det här är en gasledning från Ryssland ned till Kontinentaleuropa. Vi har naturligtvis att förhålla oss till det enligt de lagar som gäller, och det är inte vilka lagar som helst. Det kommer att prövas strängt efter de förutsättningar som gäller i Östersjön och i Sverige.

Många har lyft den säkerhetspolitiska frågan och ansett att här kommer ryssen inpå knuten. Ohly vinkar till mig när jag säger det. Jag lyssnade på vad Försvarsberedningen, detta gemensamma organ för den svenska säkerhets- och försvarspolitik, sade. Det höjdes inte ett finger för att det här skulle innebära någon ökad risk för svensk del. Det är faktiskt så att vare sig man vill det eller inte kan ryska båtar, och det har visat sig tidigare i historien, verka i de här områdena utan att det ligger en gasledning på havets botten.

Slutsatsen är att det här är politisk opportunistik och ingenting annat. Det finns ett gemensamt intresse i Sveriges riksdag och hos svenska människor för miljön och i synnerhet för den svenska havsmiljön. Där skulle jag säga att alla inlägg är eniga. Men att göra just gasledningen till en motsättning har ni totalt misslyckats med.

(Applåder)

Anf. 11 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Om man funderar igenom den här typen av frågor som en svensk regering har att ta ställning till är frågan om Sverige som nation bör och är beredd att ta en konflikt med två av våra största grannar, Ryssland och Tyskland. Om man överväger att svara ja på den frågan – det var några här som ville att vi skulle vara väldigt modiga, och jag tillhör som bekant dem som måhända inte är särskilt modiga men i alla fall väldigt skeptiska till gasledningen – ska man ha väldigt mycket på fötterna. Det gäller inte minst den formella beslutsprocessen.

Våra bästa möjligheter i den här situationen, vårt bästa stöd, ligger i att med pedantisk noggrannhet och omsorgsfull svensk förvaltningstradition följa vårt eget nationella regelverk och alla relevanta internationella regelverk vad gäller miljö, miljöprövning och havsrätt.

Herr talman! Jag har fullt förtroende för att just Andreas Carlgren har den nödvändiga pedantiska noggrannheten i denna fråga. Jag hoppas och tror att andra i alliansen har samma förtroende.

Jag vill återkomma till det polsk-ryska misstroendet som grundläggande drivkraft för den ökade ryska energiexporten genom Östersjön. Vi bör komma till rätta med detta misstroende på olika sätt. Det har sagts några saker här om dessa länder.

Polen är av central betydelse i sammanhanget. Det har varit en stoppkloss för energiexport över land från Ryssland till Kontinentaleuropa. De polska regeringarna har alltid varit emot gasexport över Polen sedan Polen blev fritt. Däremot har man varit positiv till oljeexport, men tyvärr har inte ryssarna velat göra det, utan de fraktar den hellre på tankfartyg. Vi har en ny regering i Polen som är mindre nationalistisk än den tidi-

gare. Det är möjligt att vi nu har ett formativt skede där vi, med ökad diplomatisk aktivitet, skulle kunna förmå den nya polska regeringen att vara mer positivt inställd både till olja och till gasexport över land.

Vi måste alltså försöka komma till rätta med det misstroende som är den grundläggande drivkraften. Det ska inte ske på ett naivt sätt men på olika vägar och i olika länderkonstellationer. Jag själv, och jag tror att jag talar för väldigt många svenskar, skulle varmt välkomna att utrikesminister Bildt utnyttjar sina goda kontakter och sitt stora förtroende i skilda läger för att konstruktiva förtroendeskapande diskussioner drivs om landbaserade lösningar på problemet med Rysslands energiexport till Kontinentaleuropa. Jag tror det vore väldigt värdefullt och önskvärt. Jag önskar att utrikesministern aktiverar sig på den punkten. Han gör ju mycket, men han talar inte alltid om vad han gör. Han har ett vitt kontaktnät, och vi hoppas att han utnyttjar det i denna situation. Det är väldigt viktigt, kanske inte så himla mycket för gasledningen ärligt talat, men oljetrafiken är det stora hotet framöver.
(Applåder)

Anf. 12 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Oppositionen kräver nu att Sverige ska gå ifrån de internationella konventioner som vi har undertecknat och står bakom, gå ifrån den ordning som gäller för svensk lagstiftning och avgöra frågan i en annan ordning. Det framgår alldeles klart av Lars Ohlys inlägg. Jag vill fråga Anders Ygeman: Delar du och Socialdemokraterna den uppfattningen? Den går tväremot vad ledande experter på internationell rätt och Carl B Hamilton angivit i tidningen i dag och i debatten här.

Vid två tidigare tillfällen har citat av Mona Sahlin ur svaret på Per Bills fråga upprepats här i kammaren. Det verkar som om de behöver upprepas en gång till. Hon sade: Innan det finns några ansökningar om att dra fram ledningen i svenskt vatten eller över svensk kontinentalsockel är det både olämpligt och omöjligt att uttala sig om eventuella miljökonsekvenser eller andra aspekter som kan komma att vägas in vid de prövningar som kan bli aktuella.

Gäller den här utsagan från dåvarande samhällsbyggnadsministern fortfarande, eller gäller den inte, Anders Ygeman?

Den väg som nuvarande regering har valt är att annonsera att en noggrann och skarp miljöprövning ska genomföras när ansökan kommer in, en prövning som ska vara så skarp och tydlig att den kan leda till krav på bolaget som gör att gasledningen inte kommer till stånd.

Våra ministrar, som har energi- och miljöfrågorna på sina bord, ska genom diplomatiska kontakter och samtal med de länder som redan har krävt eller kommer att ytterligare kräva förslag på alternativa dragningar på land över sitt territorium stötta dessa i deras arbete och strävan. Detta har Carl B Hamilton pekat på, och jag gjorde också det i mitt första inlägg. För det är väl inte så att oppositionen vill agera på ett sätt som innebär att en dragning över land i Sverige ska utredas. Är det så vi ska uppfatta det?

Östersjöns känsliga miljö kräver att vi fullt ut och med kraft och tydlighet använder varje kommatecken i vår svenska mycket vassa miljölagstiftning – miljöbalken, kontinentalsockellagen och andra lagar – som

träder fram till skydd för Östersjöns miljö. Det kräver framtida generationer av oss.
(Applåder)

Prot. 2007/08:50
21 december

*Särskild debatt
om gasledningen
i Östersjön*

Anf. 13 LARS OHLY (v):

Herr talman! Sven Gunnar Persson säger att oppositionen kräver att vi ska gå ifrån internationella konventioner. Det är ingen här som har krävt det, och det är ingen som har sagt någonting i den riktningen. Nej, vi kräver ledarskap, och det kan det vara tungt att leva upp till när man har det ansvaret. Men ledarskapet kräver att man agerar och inte bara pratar, framför allt i en sådan överlevnadsfråga som miljön är.

Andreas Carlgren säger: Om vi gör som ni säger frånhänder vi oss det verktyg som miljökonsekvensbeskrivningarna är. Om vi uttalar oss i förväg gör vi det lättare för dem som vill genomföra projektet att överklaga ett eventuellt negativt besked från Sverige.

Men det förklarar över huvud taget inte varför man inte kräver att ett landbaserat alternativ ska utredas. Ni kräver att ett annat havsbaserat alternativ ska utredas, och det går bra. Men du kan inte göra gemensam sak med de baltiska staterna och Polen och säga: Vi kräver utredning av ett landbaserat alternativ, för det är det minst miljöbelastande och minst miljöpåverkande som vi kan se.

Håller argumentet att vi därigenom skulle frånhända oss det verktyg som miljökonsekvensbeskrivningarna är? Nej, det gör det inte.

Ministern citerar tidigare socialdemokratiska ministrar gång efter annan. Citat efter citat har kommit. Det enda du lyckas bevisa, Andreas Carlgren, är att Socialdemokraterna har blivit grönare och Centerpartiet gråare.

När jag, Peter Eriksson och Mona Sahlin skrev debattartikeln i Svenska Dagbladet citerade vi Said Mahmoudi, som mycket tydligt har ifrågasatt de självklarheter som Andreas Carlgren tycks tro att han står här och företräder. Det är nämligen så att företaget Nord Stream är registrerat i Schweiz, har sitt huvudsäte i staden Zug och juridiskt är schweiziskt.

Med anledning av det skriver Said Mahmoudi: ”Mot denna bakgrund anser jag att det är fel att framställa gasledningsprojektet som ett ryskt (eller ryskt-tyskt) projekt och lägga så mycket vikt vid Sveriges skyldigheter mot Ryssland och Tyskland enligt havsrättskonventionen. Utgångspunkten bör istället vara de rättsliga möjligheter som Sverige har gentemot ett utländskt företag som vill lägga ut undervattensrörledningar i svensk ekonomisk zon.

Det är uppenbart att Sverige på rättslig grund kan sätta käppar i hjulet för detta projekt och till och med har rimliga chanser att vinna en internationell rättslig tvist för att stoppa det. Sverige kan också nästan omöjliggöra projektet genom att säga blankt nej till kompressorstationen.”

Det mest intressanta Said Mahmoudi skriver är: ”Men i slutändan är det ett politiskt, och inte juridiskt, beslut där ett svenskt nej till projektet ska vägas mot de politiska och kanske ekonomiska konsekvenser som Rysslands och Tysklands missnöje medför.”

Och det är väl där vi hamnar. Ni är mjuka i ryggen. Ni vågar inte ta fajten. Därför upprepar jag: Detta handlar om politik. Det innebär inte att vi ska frånträda några konventioner. Det innebär inte att vi ska sätta oss

över den internationella juridiken. Det innebär att vi ska använda de politiska verktyg vi har.

Det främsta politiska verktyget i Sverige är Sveriges riksdag. Använd denna riksdag, där det finns ett mycket starkt stöd för den skepticism som Carl B Hamilton uttrycker. Enligt Ekot är 72 procent av riksdagsledamöterna negativa och bara 11 procent positiva. Använd denna riksdag för att visa att vi tar miljöfrågorna på allvar och ställer mycket tuffare krav på dem som vill lägga ned rörledningar i Östersjön och därigenom rubba den biologiska balansen än de var beredda på när de planerade projektet.

Ledarskap, Andreas Carlgren! Det är vad som krävs.

Anf. 14 PER BOLUND (mp):

Herr talman! Andreas Carlgren gör ett stort nummer av att man inte får uttala sig politiskt när det pågår en miljöprövning. Men det resonemanget kan inte vara hållbart. Det kan inte vara så att bara för att det är på gång att det ska göras en miljöprövning av gasledningen i Sverige – den har inte ens inletts – ska det läggas munkavle på regeringen, så att den inte kan uttala sig i för Sverige viktiga politiska frågor som berör vår säkerhetspolitik, vår utrikespolitik och inte minst vår miljöpolitik.

Det kan inte vara så att bara för att det ska inledas en miljöprövning kan Sverige och Sveriges regering inte uttala sig om vilka energikällor man tänker använda sig av i framtiden. Självklart måste Sverige kunna säga att vi inte är intresserade av att ta rysk naturgas från gasledningen. Tyvärr har vi fortfarande inte fått något besked om regeringens planer på ökad gasanvändning.

Andreas Carlgren har haft två inlägg på sig att svara på frågan och tydliggöra Sveriges hållning. Vi har inte hört någonting. Det finns ett till, så du har möjligheten.

Så länge som regeringen står och mumlar om naturgasen och pratar om den som en övergångslösning, inte klart tar ställning mot att Sverige ska öka användningen av rysk naturgas, kommer intressenterna bakom gasledningen att utgå från att Sverige på sikt kommer att ansluta sig till gasnätet.

Regeringens tystnad spelar i det här fallet gasindustrin rakt i händerna. Varför är det så svårt, Andreas Carlgren, att klargöra att Sverige inte tänker basera sin energi på rysk naturgas?

Det är också så att gasledningen får väldigt stora miljöpolitiska effekter. Under decennier har Östersjön utsatts för stora utsläpp och hög belastning av miljögifter och övergödande ämnen. De ämnena har samlats i bottensedimenten i Östersjön. Där ligger också dumpade kemikalier och kemiska stridsmedel samt ammunition. När ledningen byggs finns det en överhängande risk att giftiga ämnen kommer ut i ekosystemen och belastar Östersjömiljön.

Samtidigt som regeringen talar om sina satsningar på Östersjön och havsmiljön godkänner man med sin tystnad att det byggs en gasledning som kommer att hota just denna miljö och de satsningar som man talar så vackert om.

Enligt internationella regler, som vi har varit inne på, måste en riktig miljökonsekvensbeskrivning innehålla relevanta jämförelsealternativ. Det självklara alternativet i det här fallet är att dra en ledning på land.

Flera myndigheter – bland annat länsstyrelser, kommuner och andra myndigheter här i Sverige – har sagt i de inledande prövningarna inför en miljökonsekvensbeskrivning att man vill ha en landbaserad gasledning.

Vi kräver att regeringen här och nu i debatten klargör att man inte accepterar en miljökonsekvensbeskrivning för gasledningen om den inte innehåller ett väl utrett landbaserat alternativ. Det är till fördel för alla.

Det är till fördel för svenska folket som är undrande över den frågan. Det är också till fördel för gaskonsortiet som behöver få klara och tydliga regler tidigt för att slippa att investeringar görs förgäves.

Det bästa som regeringen kan göra för att föra frågan framåt är att väldigt klart och tydligt nu anföra att vi inte kommer att använda oss av rysk naturgas. Sverige vill inte ansluta sitt energisystem till den ryska gasledningen.

Vi kommer för att miljökonsekvensbeskrivningen ska kunna godkännas att kräva att man också har med ett landbaserat alternativ.
(Applåder)

Anf. 15 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c):

Herr talman! Jag ställdes inför frågor när det gällde Göran Perssons tidigare uttalanden. Det är självklart att gasledningen inte byggs av svenskt intresse. Ingen anslutning till Sverige är aktuell. Den svenska regeringen förespråkar självklart inte heller det.

Här har talats om ledarskap och ryggar. Låt mig bara säga att det ibland också krävs nog råg i ryggen att stå för ståndpunkten att land ska med lag byggas. Det betyder i det här fallet att vi ska vara mycket noga med att inte förlora de lagliga verktyg vi har här i Sverige och som också avgör våra relationer till andra länder.

Det är att fullfölja den gamla stolta svenska traditionen att i relationer mellan länder är det folkrätten som avgör. Folkrätten är inarbetad i svensk lag, och det är den vi tillämpar. Det är vår styrka och vårt ledarskap. Det är att ha nog råg i ryggen.

Det sägs gång på gång: Varför kräver ni inte att andra länder ska göra miljökonsekvensbeskrivningar vid sina territorier? Vi understöder det. Men det är inte den svenska regeringen som ska in och domptera på andra länders territorier lika lite som vi accepterar att andra länder dompterar på vårt.

Grön har trots allt två betydelser, Lars Ohly. Mina värderingar är gröna. Det kommer naturligtvis också att synas i miljöprövningen. Men jag är inte grön i den meningen att jag är så nybörjarmässig att jag tänker riskera att förlora det redskap som är Sveriges viktigaste. Det är en noggrann, mycket tuff och utförlig miljöprövning.

Ni har inte med ett ord försökt att besvara frågan att ni skulle riskera att tappa detta verktyg om vi verkligen följde det agerande som oppositionen här i dag har förespråkat. Det tycker jag är skamligt.
(Applåder)

I detta anförande instämde Annie Johansson, Per Lodenius och Roger Tiefensee (alla c).

Anf. 16 ANDERS YGEMAN (s):

Herr talman! Det var hårda ord mot slutet av miljöministerns anförande, och de var ganska obegripliga. Jag har i varje inlägg konstaterat att den formella miljöprövningen ska ha sin gång. Det är precis det samma som sagts av Mona Sahlin, Lena Sommestad, Ulrica Messing, Carl B Hamilton och Göran Persson, som ni tidigare har citerat från den här talarstolen. Jag och Socialdemokraterna har den uppfattningen. Det går att gå tillbaka till kammarens protokoll och läsa det från varje inlägg.

Vi vill ställa krav på konsortiet om alternativ dragning på land för att det alternativet ska kunna miljökonsekvensbeskrivas. Andreas Carlgren vill ställa krav på en annan havsbaserad dragning. Vad är skillnaden? Jo, skillnaden är att den ena hållningen gör det lättare att tillvarata Sveriges intressen.

Vi klargjorde tidigt att en gasledning och en grenledning inte låg i Sveriges intresse. Carlgren har under debattens gång flyttat sig närmare den hållningen även om han snubblade lite på orden. Jag hoppas att det är början på en omsvängning och att Carlgren kan tydligt klargöra att en gasledning inte ligger i Sveriges intresse.

Jag hoppas att det är början på en omsvängning så att han sedan också vågar ställa krav på konsortiet när en miljöprövning kommer in att också redovisa ett landbaserat alternativ så att vi kan säkerställa att den bästa miljöprövningen görs komma för komma så att vi kan undvika en gasledning som inte ligger i Sveriges intresse.

(Applåder)

Anf. 17 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! Äntligen kom det från Anders Ygeman att den tidigare linjen gäller. Det är svenska lagar och havsrättskonventionen, ingenting skiljer därvidlag.

När det gäller gasen finns det inget intresse i den här riksdagen för någon storskalig svensk introduktion. Gas är inte aktuellt. Den här ledningen byggs av ett företag som vi inte har något som helst intresse i. Men vi har givetvis att förhålla oss till den ansökan som så småningom ska komma in. Vi diskuterar en ansökan som ännu inte har landat på regeringens bord.

I övrigt fullföljer Sverige förstås omställningen av vårt energisystem. Det gäller att det ska vara klimatneutralt. Det innebär att någon gas över huvud taget inte är aktuell.

Det stämmer inte att uppställningen i riksdagen skulle vara 70 emot och 11 för. Det är fyra partier här i dag som har ställt sig bakom vår miljöminister Andreas Carlgren. Vad jag vet har vi efter det senaste valet majoritet i den här kammaren.

Det innebär att det är fullständig uppställning bakom den politik som alliansregeringen för och i det här fallet Andreas Carlgren. Något annat är falsarier.

Ta ansvar i oppositionsrollen, Anders Ygeman! Den här debatten har visat att era argument inte håller. Samma linje gäller i dag som tidigare. Det går inte att agera på det här sättet i en roll där man eventuellt är ett statsbärande parti.

(Applåder)

Anf. 18 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Det är precis som föregående talare sade. Här finns en stark politisk majoritet, det vill säga den vanliga majoriteten, för regeringens linje. Däremot finns det många riksdagsledamöter som anser att den här ledningen är oönskad. Men det är två skilda saker.

Vare sig vi är för eller emot ledningen, vare sig vi är skeptiska eller entusiastiska – jag har aldrig träffat någon entusiast – ställer vi i alla händelser upp på den pedantiska noggrannheten i den juridiska prövningen eftersom det är vår metod.

Lars Ohly verkade komma direkt från ett torgmöte. Han ville att vi tillsammans med de baltiska staterna och Polen ska kräva en landbaserad lösning. Verkligheten är mer komplicerad än så. Polackerna har hittills varit emot detta. Då kan vi ju inte ... ja, ni förstår själva. De baltiska staterna har lite olika inställning. Litauen tycker ungefär som Polen. De andra två är positiva till en gasledning på land om den dras enligt ett alternativ som de föredrar – Amber, som betyder bärnsten. Det skulle Litauen också kunna acceptera.

Det är alltså inte så enkel politik på andra sidan Östersjön beträffande energi och energitransporter att man kan gå samman i en enig front och kräva det ena eller det andra. Det var därför jag tryckte på detta. Jag menar att vår utrikesminister ska använda sitt kontaktnät och sin stora kunskap om de här frågorna för att resonera fram – att tvinga fram är svårt – en större samstämmighet och ett större ömsesidigt förtroende mellan de tre baltiska staterna och Polen å den ena sidan och Ryssland å den andra. Det skulle gynna oss och det skulle gynna Östersjön om man lyckades med det och kom fram en bit på vägen.

(Applåder)

Anf. 19 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Jag har stor respekt för det som FN:s rättschef under tio år, Hans Corell, skriver i Svenska Dagbladet i dag och som tidigare har citerats: Att slå politiskt mynt av gasledningen och säkerhetspolitiken vilseleder allmänheten och undergräver Sveriges trovärdighet.

Men låt oss så här i avslutningen av debatten och i juletid vara lite positiva och glada! Låt oss från den här debatten ta med oss det starka engagemanget för Östersjöns miljö och uppslutningen kring och bevakningen av den miljöprövning och tillståndsprocess som regeringen faktiskt ansvarar för. Här har riksdagen i fortsättningen nu under våren alla möjligheter att utöva sin kontrollmakt. Det kommer också Kristdemokraterna och jag själva att medverka till. Så kan miljöprövningen och arbetet ske på det mest miljöriktiga och effektiva sättet.

God jul, herr talman och ärade ledamöter!

(Applåder)

Anf. 20 LARS OHLY (v):

Herr talman! Det var ett bra retoriskt knep. Nu framstår man ju som sur och grinig vad man än säger – och jag får väl göra det då.

(Applåder)

Jag ska först bara säga något om Ekots falsarier. Dagens Eko ringde runt till alla riksdagsledamöter. 62 procent svarade. 72 procent var nega-

tiva. Inom allianspartierna var motsvarande siffra 60 procent negativa. Det är inte någonting som bara är taget ur luften.

Jag ska ändå försöka vara lite positiv. Jag välkomnar att Andreas Carlgren faktiskt förflyttar sig lite grann. Beskedet om en grenledning var tydligare i det sista inlägget än det har varit tidigare. Även om jag håller med Anders Ygeman om att Carlgren inte kunde ta orden att detta projekt inte är i Sveriges intresse i sin mun var det ändå så nära man kunde komma. Åtminstone hade inte jag större krav på ministern utifrån tidigare ställningstaganden.

Men jag menar fortfarande att man inte kan börja med att livrädda Östersjön genom att bejaka projekt som förstör och försämrar miljön. Det är en omöjlig politisk hållning. Därför var våra krav egentligen inte särskilt märkliga.

Vi sade så här i den debattartikel som jag skrev tillsammans med Mona Sahlin och Peter Eriksson: Ta tydlig ställning mot planerna att lägga en gasledning i Östersjön! Säg att det inte är i Sveriges intresse! Samordna politiken med de andra Östersjöstaterna, vilket naturligtvis inte är enkelt men ändå bör göras. Stöd de baltiska staterna och Polen i deras ansträngningar för att utreda en dragning på land! Vi sade alltså inte att Sverige ska lägga sig i andra länders interna angelägenheter. Slutligen skrev vi: Ta klart avstånd från planerna att bygga en grenledning till Sverige från den aktuella gasledningen!

På en av de fyra punkterna känner jag att regeringen företräder det vi ville. På övriga kvarstår det.

Men i juletid hoppas jag naturligtvis att den goda stämningen sprider sig även in i Regeringskansliet och att ni, när ni har funderat lite grann över debatten, kommer fram till att en rimlig hållning för miljön är att vara mycket tuffare och inte längre låtsas vara i opposition. God jul, Andreas Carlgren!

(Applåder)

Anf. 21 PER BOLUND (mp):

Herr talman! Också jag vill avsluta debatten i positiv anda – så positiv som det nu går. Jag välkomnar att vi åtminstone har fått några stapplande första försök att ta avstånd från gasanvändning i Sverige. Vi får hoppas att regeringen fortsätter att följa den linjen även i de kommande beslut som den ska fatta.

Jag vill vara tydlig, eftersom frågan har ställts här. Självfallet ska miljöprövningen följa svensk lag. Självfallet ska den följa internationella överenskommelser. Men man kan inte från regeringens sida låtsas att man kan hantera frågan om en 120 mils gasledning på Östersjöns botten på samma sätt som man skulle hantera ett överklagande av ett villabygge i Östersund. Gasledningen har betydligt fler konsekvenser politiskt, både utrikespolitiskt, säkerhetspolitiskt och miljöpolitiskt. Då måste man också ta konsekvenserna av det och därmed också vara tydlig från regeringens sida. Det är den tydligheten som vi har efterfrågat och som vi tyvärr inte har sett så många tecken på än så länge.

Nu när det börjar närma sig jul vill jag också passa på att önska både talmannen, ledamöterna och regeringen en god jul och ett gott nytt år. Jag hoppas att ni använder juledigheten till att samla mod. Jag ska avsluta med en riktig julvers, för det är ett bra sätt inför julen.

Mandom, mod och morske män
behövs nu i regeringen
Ha mod att stå upp emot Putin och Schröder
och stöd era polska och baltiska bröder
Vågar ni stå mot fossilgasen fast
så får ni ert tack med råge
Vill man lyss till den gasledningsplan
som brast
så måste man spänna sin båge

Prot. 2007/08:50
21 december

*Särskild debatt
om gasledningen
i Östersjön*

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2007/08:47 till justitieutskottet

6 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 21 december

2007/08:295 Skolor som vinstmaskiner

av *Marie Granlund* (s)
till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2007/08:296 Ordningsvakter och entrévärdar

av *Lena Olsson* (v)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2007/08:297 Vikten av lika villkor för kommunala och fristående skolor

av *Marie Granlund* (s)
till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2007/08:298 Anhöriginvandring

av *Bodil Ceballos* (mp)
till statsrådet Tobias Billström (m)

2007/08:299 Misslyckande för nystartsjobben

av *Patrik Björck* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2007/08:300 Hinder för vindkraftsutbyggnad

av *Alf Eriksson* (s)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2007/08:301 Nedskärningar på Försäkringskassan

av *LiseLotte Olsson* (v)
till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2007/08:302 Ensamstående kvinnors rätt till assisterad befruktning
av *LiseLotte Olsson* (v)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 15 januari 2008.

7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställes

den 21 december

2007/08:529 Vårdnadsbidrag, köp av hushållstjänster och subventionering av tjänstesektorn

av *Birgitta Eriksson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2007/08:530 Dalslands kanal och statligt underhållsstöd

av *Ingemar Vänerlöv* (kd)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2007/08:531 Samhällets reaktion på brott av unga

av *Hillevi Engström* (m)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2007/08:532 Kvinnliga polisstuderande

av *Hillevi Engström* (m)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2007/08:533 Vräkningar

av *Birgitta Eriksson* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2007/08:534 Utbyggnad av landström till fartyg

av *Birgitta Eriksson* (s)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2007/08:535 Yttrandefrihet och aborträtt i Nicaragua

av *Hans Linde* (v)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2007/08:536 Arbetssituationen för kvinnliga kulturarbetare

av *Anne Ludvigsson* (s)
till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2007/08:537 Romska familjers akuta situation i Turkiet

av *Anne Ludvigsson* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2007/08:538 Integritetsskydd för bildupptagningar

av *Helena Bouveng* (m)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 15 januari 2008.

8 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Prot. 2007/08:50
21 december

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 21 december

2007/08:512 Svenska vingårdar
av *Margareta Cederfelt* (m)
till statsrådet Maria Larsson (kd)

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 15 januari 2008.

9 § Kammaren åtskildes kl. 11.27.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen.....	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till utbildningsutskottet	1
3 § Meddelande om frågestund	1
4 § Särskild debatt om gasledningen i Östersjön	2
Anf. 1 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c)	2
Anf. 2 ANDERS YGEMAN (s)	3
Anf. 3 OLA SUNDELL (m)	5
Anf. 4 CARL B HAMILTON (fp)	6
Anf. 5 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	8
Anf. 6 LARS OHLY (v).....	9
Anf. 7 PER BOLUND (mp).....	10
Anf. 8 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c)	12
Anf. 9 ANDERS YGEMAN (s).....	13
Anf. 10 OLA SUNDELL (m)	14
Anf. 11 CARL B HAMILTON (fp)	15
Anf. 12 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	16
Anf. 13 LARS OHLY (v).....	17
Anf. 14 PER BOLUND (mp).....	18
Anf. 15 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c)	19
Anf. 16 ANDERS YGEMAN (s).....	20
Anf. 17 OLA SUNDELL (m)	20
Anf. 18 CARL B HAMILTON (fp)	21
Anf. 19 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	21
Anf. 20 LARS OHLY (v).....	21
Anf. 21 PER BOLUND (mp).....	22
5 § Hänvisning av ärende till utskott	23
6 § Anmälan om interpellationer	23
7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	24
8 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	25
9 § Kammaren åtskildes kl. 11.27.	25